

napraviti ono što nam treba, komentar i prijevod kakvi nam trebaju, a što nam tuđi komentari i prijevodi nikad neće dati.«

Prvo: nije mi jasno koji bi to bili tuđi komentari? Drugo: da li bi se mogli pisati stručni hrvatski komentari u kojima se autor ne bi osvrtao na svjetska dostignuća?

Zaključit ću isticanjem da me veseli zanimanje koje pobuđuje HZB. Neka bude i dobronamjernih osvrta i bratskih sugestija, a najviše dobre stručne suradnje. Bude li toga i bude li shvaćanja i prihvaćanja sa strane naše hrvatske javnosti, započeti se rad oko izdanja HZB moći nastaviti s uspjehom. Ne mogu reći da je prihvaćanje uslijedilo stopostotno. Malen je broj primjeraka Pjpp tiskan, a nisu još svi rasprodani. Da li će rad upravo tu zastati?*

* Pjpp može se dobiti još uvijek kod autora: Fra Ivan Štambuk, 57302 Stan-kovci, Banjevci (uz cijenu od 400 din).

DRUGI MEĐUNARODNI SIMPOZIJ O CRKVENOJ POVIJESTI U HRVATA

A. J. Matanić

Kako je već mnogima poznato u Splitu je od 30. rujna do 5. listopada ove godine održan Drugi međunarodni simpozij o crkvenoj povijesti u Hrvata. Opća tema bijaše Počeci kršćanskog života u Hrvata od VII. do kraja IX. stoljeća. Organizatori su htjeli popuniti tematiku prvoga simpozija, održana također u Splitu prije sedam godina, koji je bio posvećen splitskim crkvenim saborima u X. stoljeću. S tematikom ovoga Drugoga simpozija pošlo se unazad, ali bez sumnje za dobro naše povijesne znanosti.

Ovim uvodnim podacima dodajemo da je ova Drugi međunarodni simpozij o našoj crkvenoj povijesti organiziran na inicijativu Nadbiskupskog ordinarijata u Splitu, dok se za znanstvenu organizaciju brinuo posebni Odbor, bilo u ime istoga Ordinarijata bilo u suradnji s Papinskim Odborom za povijesne znanosti u Rimu, Katoličkim bogoslovnim fakultetom u Zagrebu i Višom bogoslovnom školom u Splitu.

Na simpoziju je aktivno sudjelovalo oko 30 predavača iz raznih zemalja iz Evrope i Amerike i, naravno, iz Jugoslavije. Aktivno je sudjelovalo više znanstvenika, istraživača i profesora opće i nacionalne povijesti iz Zagreba, Sarajeva, Dubrovnika, Splita i Zadra. Pozdravilo je simpozij mnogo uglednih ličnosti, osobito naši biskupi i predstavnici nekih znanstvenih ustanova.

Napose je svim sudionicima bilo drago pozdravno pismo pape Ivana Pavla II. Pismo je pisano na hrvatskom jeziku i zapravo je papin odgovor nadbiskupu Franiću, koji je bio obavijestio Papu o održavanju simpozija. Pismo je veoma značajno pod mnogostrukim vidikom: radi se o službenom papinskom dokumentu na hrvatskom jeziku; govori se o zauzimanju Crkve za povijesne znanosti uopće; Papa to zauzimanje naziva »uslugom« Crkve znanosti i društvu. Ivan Pavao II. ističe značenje simpozija, koji se održava također u okviru čirilometodskih slavlja u Crkvi i u našoj domovini; naglašuje se važnost tematike simpozija, vezane uz »kršćanske korijene hrvatskoga naroda«, tj. uz njegovo krštavanje i evangelizaciju, Papa izražava želju da simpozij dođe do obilnih znanstvenih i vjersko-moralnih dostignuća. Citiramo doslovce Svetoga Oca: »Zanimanje što se posvećuje vašoj povijesti i napose vašim kršćan-

skim počecima, bit će jaki podstrek da se svi Hrvati još više interesiraju za svoje početke i u njima prepoznaju vlastiti identitet kao narod koji je pozvan da bude dio zajednice naroda Evrope. U ovim počecima ukorijenjeni su i razvili se vaša kultura i vaš nacionalni genij. To je baština na kojoj Hrvatska može i mora crpsti kao na uvijek svježem i dobrotvornom izvoru.

Spomenuli smo da je na simpoziju aktivno sudjelovao oko 30 predavača, raznih jezika i nacija, pa je prema tokme prikazano i prodiskutirano oko 30 pojedinačnih tema. Te su teme poredane po određenom redu, a po sadržaju spadahu u tri veće skupine: arheološko-povijesna skupina, evangelizacijska skupina i, treće, skupina tema u odnosu na bogoslužje i njemu bliska područja (liturgijski jezik, crkvena umjetnost, glazba itd.).

Zbog više razloga teme prve skupine, arheološko-povijesne naravi, smatrane su uvodnima i temeljnim, a njima su bliske teme paleografske i diplomatske naravi. Međutim, moramo odmah priznati da se od arheoloških istraživanja očekivalo više rezultata nego se u stvari dobilo. Kad budu objavljena acta simpozija, vidjet će se bolje možebitni rezultati. Jedna od zanimljivosti predstavljena je u mišljenjima msgra Victora Saxera a poznatom splitskom Evanđelistaru (vrijeme, podrijetlo, itd.).

U skupinu tema arheološko-povijesne naravi ulaze također neke teme povijesno-sintetičke naravi, kao što je bila ona uvodna profesora Omeljana Pritsaka o ulozu Crkve u formiranju kršćanskog duha i kulture u mladom hrvatskom narodu u 9. stoljeću, ili one profesora Kolarića i Foretića o pokrštenju Hrvata. Kolarić je veoma jasno prikazao u sintezi tri teorije o pokrštenju Hrvata, od kojih svaka ima dio istine, tako da možemo prihvatiti tezu o postupnom pokrštenju Hrvata kroz dva stoljeća. S pravom je zapaženo da je hrvatsko osmo stoljeće premalo poznato, pa će tu trebati više produbljivati, možda uz pomoć bizantskih i mletačkih izvora, kako je donekle dalo naslutiti predavanje profesora Antonija Carile. Za naše deveto stoljeće učinio je slično prof. Reinhard Schneider preispitujući franačke izvore.

Kako smo spomenuli, drugu skupinu tema ovog simpozija sačinjavahu teme o pokrštenju ili, bolje, o evangelizaciji Hrvata. Tu je, prije svega, Matanić analizirao poglavlje *Historiae Salonitanae* o Ivanu Ravenjaninu (IX. pogl.); čini se da je Toma pisao na temelju suvremenih, njemu poznatih izvora. Napose je bilo zapaženo predavanje prof. Giuseppea Cuscitoa (iz Trsta) o udjelu Franaka u pokrštenju jugozapadnih Slavena, Slovenaca i Hrvata. Općenito se može reći da je ovaj franački udio u našoj evangelizaciji prilično dobro osvijetljen. Prof. Basler (Sarajevo) donio je o tome podataka čak u vezi s današnjim bosansko-hercegovačkim područjima.

Naši hrvatski istraživači, dr. Koščak i dr. Peričić, pozabavili su se problematikom oko Popa Dukljanina i njegova Duvanjskog sabora. Koščak vjeruje u stvarnost ovoga sabora, stavlja ga u godinu 878. i pridaju mu vrlo veliku važnost; radi se, naime, o vremenu kneza Branimira i pape Ivana VIII.

Treća skupina tema, vezanih na bogoslužje i srodna područja, pokazala se vrlo zanimljivom: Stošić, Demović, Japundžić, Alba Orselli Carile. Ova posljednja, profesor na sveučilištu u Bolonji, prikazala je hagiografsku problematiku sv. Duje kao zaštitnika Splita, što predstavlja priličnu rijetkost o našoj historiografiji. O Marko Japundžić, pomoću vrlo pozitivne jezične analize najstarijega glagoljskog prijevoda Evandjelja sv. Marka, došao je do zaključka da je prijevod učinjen na temelju tzv. latinske »itale« i prema tome prije devetoga stoljeća, tj. prije svete Braće Ćirila i Metoda.

U istu treću skupinu tema spadaju dvije iz ćirilo-metodske i glagoljaške problematike, što su ih izložili profesori Imre Boba (iz Washingtona) i Benedikta Zelić-Bučan (iz Splita). U nas Hrvata već su prilično poznate teze profesora Bobe o sv. Metodu i njegovu metropolitanskom sjedištu u Srijemu za cijelu tzv. Veliku Moravsku, koja se protezala od današnje Moravske do istoimenih rijeka u današnjoj Srbiji. Prof. Boba je dobar poznavalac hrvatske povijesti i postat će među nama sve poznatiji.